

ЛІБЕРТАРІАНСТВО ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА У ХХІ СТОЛІТТІ

Словська Ірина Євгенівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін
Національного університету водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

Цевух Андрій Ігорович

*студент III курсу
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

Всі ми собі уявляємо, що таке сучасний глобалізований і демократичний світ, але чи ми уявляємо, що таке насправді істинна свобода суспільства? Насправді, навколо суспільства спеціально було створена так звана «оболонка свободи». На телебаченні постійно кажуть, що у нас все діє в рамках закону, спирається на основи демократії та існує принцип свободи ринку. Варто сказати, що політики нам «трішки» не договороють усіх речей. Так, наприклад, може складатися враження, що після вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2008 році, з'явилася реальна вільна ринкова економіка, хоча це насправді не більш, ніж ілюзія для маскування монополій у торгівлі [2, с. 169]. США також є членом даної організації, але варто зауважити, що так як вони являють собою країну з типом економіки, де переважає імпорт, то американське чинне законодавство передбачає накладання додаткових акцизів на ввіз певних товарів, де позначка цих акцизів коливається в діапазоні 10-20% до вартості товару в залежності від типу товару. Таким чином, Америка наповнює власний бюджет, захищає власних виробників, що звісно чудово для власної країни, але це порушує основні принципи СОТ – відсутність будь-яких додаткових акцизів на товари.

Ми впевнені, що людина яка навіть не має ніякого стосунку до економіки розуміє дві речі: перше, додаткові акцизи, насамперед, б'ють по споживачах, чим звісно класова нерівність ще більше зростає; друге, при моделі існування ринкової вільної економіки не має бути додаткових

акцизів на товари і не має бути перешкод постачання товарів або надання послуг різними компаніями.

Може також скластись враження, що сам факт невиконання умов СОТ – це тільки проблема США і ЄС або України, але це не так. Такий негативний момент простежуються усюди і в авторитарній РФ, і в соціалістичній Швеції.

Якщо говорити про російське законодавство, то законодавці навіть не захотіли приховувати факту встановлення монополій. В країні наявне таке визначення, як «природна монополія». І дійсно таке визначення може поставити у ступор як юристів, так і економістів, але напевне не російській люд та їхнє політичне керівництво. Під поняттям «природна монополія» за російським законодавством варто розуміти такі умови на ринку, за яких тільки певна компанія або організація спроможна надавати послуги населенню. І за «дивним збігом» обставин, прикладами таких двох компаній є «Газпром» (лідер за добуванням і постачанням газу населенню), і «Російські залізні дороги» (мають монополію на прокладання залізничних шляхів країною і функціонуванні цієї галузі економіки).

Вже багато наводилось прикладів, певних колізій у економіці країн, але ми так і не вияснили, що ж таке «лібертаріанство»? Лібертаріанство – це певний симбіоз поєднання економічних, політичних і філософських поглядів щодо функціонування держави і суспільства. Лібертаріанство є повною протилежністю авторитарній або ще гірше тоталітарній моделі держави. Головним його принципом є свобода особистості та її дій, спрямоване на покращення життя усього суспільства, а не тільки певних прошарків. Тому, задля реалізації принципів свободи однією із догм вчення є серйозне зменшення ролі держави. На нашу думку, саме лібертаріанство є тим істинним відображенням демократії у суспільстві, яке мало б функціонувати у XXI столітті.

Офіційне визначення «демократія» вперше з'явилося у Стародавній Греції, але сучасна політика намагається дещо видозмінити це поняття і привнести його в суспільство у вигідному для себе сенсі, виставляючи ототожненням демократії США та інших передових країн світу [6, с. 36].

Доволі дивним було те, що відображення монополії знайшлося у соціалістичній Швеції, де, по ідеї, повинна була функціонувати схема забезпечення рівності у суспільстві. У Швеції існує найбільша державна компанія, яка займається залізними дорогами і має повну монополію на регулювання «правил» у цій грі. Для того, щоби надати докази, що «ніхто» крім даної компанії не зможе краще впоратись зі своїм завданням, було реалізоване класичне вертикальне поділення галузі на інфраструктуру та дорожні перевезення. З цього моменту стала доступна «вільна конкуренція» у галузі і, звісно, маючи довгу історію функціонування і роботи зі шведським урядом, компанія природної монополії не побачила

загрози у конкурентах, адже на ринок вони не потраплять. Так і сталося на практиці, за 10 років існування «вільної конкуренції» у галузі приватні компанії змогли відібрати лише 10% від ринку у монополіста [7, с.107].

В той же час, наприклад, на ринку Канади, Мексики, Бразилії та Аргентини взагалі не існує природніх монополій. На ринку вантажних перевезень цих країн функціонує декілька вертикально інтегрованих компаній, які володіють (на правах власності або довгострокової оренди), як і інфраструктурою, так і руховим складом. Вони не отримують жодних субсидій від держави, успішно вкладаючи гроші у розвиток інфраструктури. У Мексиці продаж довгострокових концесій на експлуатацію вертикально інтегрованих компаній кардинально змінила ситуацію в галузі за декілька років. Усі компанії зі збиткових перетворилися у прибуткові, виріс рівень товарообігу і інвестицій в інфраструктуру, в середньому у 3-4 рази збільшився показник продуктивності праці [7, с. 108].

З вище наведених прикладів на практиці бачимо, що при наданні ринку та суспільству реальної свободи суспільство здатне саме до розвитку з застосуванням мінімального контролю з боку держави. Ось це і є фінальна ціль лібертаріанства – забезпечити бурління життя в економіці та державі без постійного втручання держави у ті процеси, де вона може поступитись позиціями заради розквіту добробуту. Потрібно надати людині можливість заробити і передати їй мотивацію до праці, адже себе на відповідному рівні зможе захистити тільки багата держава та її громадяни. Приклад цієї догми є сучасна ситуація навколо України, яка внаслідок ганебного вторгнення РФ на свої власні території, змушена чекати військову та матеріальну допомогу від Заходу. Доволі вдалим прикладом того, що багата країна зможе себе захистити без зброї, є Швейцарія, яка за рахунок своїх багатств змогла уникнути окупації під час Другої Світової війни на відміну від Франції та Польщі [1].

Лібертаріанство передбачає свободу освіти і якість освіти для населення. У багатьох частинах світу шкіл просто немає. Політики найвидатніших держав роблять заяви, що на розв'язок даного питання потрібні роки та десятиріччя, при цьому згідно офіційної статистики за 4 дні такі країни, як США, Франція, Росія та Китай витрачають стільки грошей на озброєння, що цього б цілком вистачило на будівництво шкіл в усіх куточках нашої планети.

Щодо питання навколо охорони здоров'я, то тут ситуація теж не втішна, За даними Гаррі Маркополосса (одного із найавторитетніших фінансових експертів США та людини, яка розкрила фінансову аферу Бернарда Мейдоффа), з 1 долара – 40 центів, які потрапляють в систему охорони здоров'я, будуть або витрачені на вітер, або банально їх розкрадуть чиновники [4, с. 56].

Подібна ситуація спостерігається і у фінансовому секторі. До появи Федеральної резервної системи США у грудні 1913-го року (ФРС), тобто офіційного державного регулятора економіки, інфляція у США знаходилась на рівні 30-36%, а після початку роботи ФРС і до сьогодні цей показник збільшився більше ніж на 2000%. В той же час долар США як валюта втратив 96,65% своєї купівельної спроможності за останні 110 років. Також за даними вже вище згаданого Гаррі Маркополоса через неспроможність державного регулятора до контролю на належному рівні фінансових ринків, 5-6% бізнесу у кожній галузі розкрадаються, а 20-25% компаній постійно спотворюють свої фінансові звіти заради ще більшого залучення грошей з боку інвесторів [4, с.54].

Отже, з усього вищевикладеного матеріалу варто зауважити, що Україні потрібно передивитись власне законодавство і практику державного будівництва, в цілому. Доволі позитивним зрушенням у сфері побудови розвиненої держави буде імплементція досвіду зарубіжних країн у питанні протидії монополіям, зростання можливостей юридичних осіб [3]. Законодавство має бути спрямоване на шлях до лібертаріанства – повної свободи нації та її національних скарбів (людей, технологій, капіталу) [5].

Література:

1. The Global Competitiveness Report 2011-2012. URL: <http://www.weforum.org>
2. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України. Харків: Константа, 2006. 272 с
3. Григор О. О. Аналіз науково-технічного та інноваційного потенціалу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 4. С. 20-22.
4. Малкольм Гладуелл. Розмова з незнайомцем: Чому ми помиляємось у людях і довіряємо брехунам / переклад з англ. Київ: Альпіна Паблішер, 2016. 192 с.
5. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь). URL: <http://old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>
6. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економіка України*. 2006. № 8. С. 35-40.
7. Гурієв С. Міфи економіки, помилки та стереотипи, які нам вселяють політики та ЗМІ. Київ: Юнайтед Прес, 2010. 295 с.